

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNİVERSİTETİ

ELMİ XƏBƏRLƏR
RESEARCH PAPERS
УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ

Баки - 2013

№ 1

Pedaqoji elmlər üzrə fəlsəfə doktoru İsxan İsxanlı
AMEA Nizami adına Ədəbiyyat institunun doktorantı
E-mail: iisaxanli@khazar.org; isaxanisaxanli@mail.ru

YESENİN YARADICILIĞINDAN TƏRCÜMƏLƏRƏ DAİR: BİR ŞEİRİN DÖRD TƏRCÜMƏSİ

Açar sözlər: *Azərbaycan dilinə tərcümələr, Yesenin Azərbaycan dilində, “İran nəğmələri” Azərbaycan dilində, Yesenin Bakıda, rus poeziyasından tərcümələr*

Key words: *translations into Azerbaijani, Yesenin in Azerbaijani Language, “Songs of Iran” in Azerbaijani Language, Yesenin in Baku, translations from Russian Poetry*

Ключевые слова: *переводы на азербайджанский язык, Есенин на азербайджанском языке, «Персидские мотивы» на азербайджанском языке, Есенин в Баку, переводы из русской поэзии*

Müxtəlif müəlliflər tərəfindən tərcümə edilmiş bir şeiri yenidən tərcümə etmək istəyi. Nədir bu istək? Əvvəlki tərcümələrə etiraz, yoxsa şeirə, onun müəllifinə olan sevgi hissləri, duyğularıdır bu istək? Heç şübhəsiz, bu məsələdə birinci fikirdən müəyyən elementlər olsa da, əsasən şeirə, şairə olan məhəbbət duyğularıdır bu. Əlbəttə şairə olan sevgiyi, məhəbbəti onun haqqında müəyyən bir yazı yazmaq və ya onun hər hansı bir şeirinin ilk tərcüməçisi olmaqla da ödəmək olar. Bəs konkret şeirə olan sevgi? Hər şairin yaradıcılığında elə şeirlər var ki, onları mütləq tərcümə etmək istəyirsən. Yesenin də belə şairlərdəndir. «Письмо матери» şeirini tərcümə etmək, anaya olan o ülvü hissləri öz qəlbindən süzdürmək istəyi, dahi şairin həyata vida nəğməsi olan «До свиданья, друг мой, до свиданья» şeirini, doğma Bakımıza dərin və təmənnəsiz sevgi hisslərinin ifadə edildiyi «Прощай, Баку!» şeirini, sevgi himni sayıla biləcək “İran nəğmələri”ni və neçə-neçə başqa şeirləri tərcümə etmək istəyi nə qədər təbiidir.

Bununla belə, bir neçə müəllif tərəfindən tərcümə edilmiş bir şeirin yeni tərcüməsinə girişmək istəyinin, müəyyən mənada mövcud tərcümələrə etirazdan güc alması da şübhəsizdir. Çətin ki, Səməd Vurğundan sonra kim-sə Yevqeni Oneqini tərcümə etmək fikrinə düşsün.

“Никогда я не был на Босфоре...”şeiri Serqey Yesenin “İran nəğmələri”nə daxil olan sayca 5-ci şeirdir. Şeir orijinalda belədir:

Никогда я не был на Босфоре,
Ты меня не спрашивай о нем.
Я в твоих глазах увидел море,
Полыхающее голубым огнем.

Не ходил в Багдад я с караваном,
Не возил я шелк туда и хну.
Наклонись своим красивым станом,
На коленях дай мне отдохнуть.

Или снова, сколько ни проси я,
Для тебя навеки дела нет,
Что в далеком имени–Россия –
Я известный, признанный поэт.

У меня в душе звенит тальянка,
При луне собачий слышу лай.
Разве ты не хочешь, персиянка,
Увидать далекий синий край?

Я сюда приехал не от скуки –
Ты меня, незримая, звала.
И меня твои лебязьи руки
Обвивали, словно два крыла.

Я давно ищу в судьбе покоя,
И хоть прошлой жизни не кляню,
Расскажи мне что-нибудь такое
Про твою веселую страну.

Заглуши в душе тоску тальянки,
Напой дыханьем свежих чар,
Чтобы я о дальней северянке
Не вздыхал, не думал, не скучал.

И хотя я не был на Босфоре –
Я тебе придумаю о нем.
Все равно–глаза твои, как море,
Голубым колышутся огнем [1, s.255].

Bu şeir 4 müəllif - Əliağa Kürçaylı, Səyavuş Məmmədzadə, Günel Mövlud və Eyvaz Borçalı tərəfindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir.

Əliağa Kürçaylının tərcüməsi

Bosforda heç zaman olmamışam mən,
Gəl indi sən məndən soruşma onu.
Sənin gözündəki mavi şəfəqdən
Öyrəndim dənizin nə olduğunu.

Məni aparmadı Bağdada karvan,
Ora daşımadım xınayla ipək.
Gözəl qamətinlə sən otur bir an,
Qoy dizin üstündə dincəlim görək.

Nə qədər yalvarıb dil töksəm belə,
Səninçin hamısı birdir, bilirəm.
– Mən Rusiya adlanan o uzaq eldə
Tanınmış, şöhrətli, adlı şairəm.

Qəlbimdə səslənir şimal yelləri,
Budur, it də hürür ay işığında.
Məgər, a fars qızı, bizim elləri
Görmək istəmirsən, söylə bir an da?

Qüssədən gəlmədim sizin ellərə,
Sən özün çağırdın səssizcə məni.
O quş qanadıtək qoşa əllərin
Uçurdu buraya gör necə məni.

Taledə rahatlıq arayıram mən,
Qəlbimi oxşamır o keçmiş həyat.
Söhbət aç, dinləyim şən vətəninədən,
Könlün nə istəsə, danış bu saat.

Sən öz nəfəsinlə məni məst elə,
Kədəri, qüssəni qov ürəyimdən.
Şımalı bir qızın həsrəti ilə
Ah çəkib, düşünüb, darıxmayım mən.

Heç zaman Bosforda olmasam da mən,
Sənə nəql edərdəm xəyalla onu.
Onsuz da gözünün mavi rəngindən
Öyrəndim dənizin nə olduğunu [2, s.105].
Birinci bəndin ikinci beytinə nəzər salaq:
Я в твоих глазах увидел море,
Полыхающее голубым огнем.

Bu beyti Əliağa Kürçaylı aşağıdakı kimi tərcümə etmişdir:

Sənin gözündəki mavi şəfəqdən
Öyrəndim dənizin nə olduğunu.

Beyt xeyli şairanə səslənsə də, fikrimizcə, tərcümədə qeyri-dəqiqlik var. Belə ki, orijinaldakı “Полыхающее голубым огнем” fikri “mavi şəfəq” kimi cansız şəkildə verilmişdir.

Həmin beyti Səyavuş Məmmədžadə daha dəqiq tərcümə etməyə nail olmuşdur:

Sənin gözlərində alışan ümman,
Mavi alov saçan dəniz görürəm.

Üçüncü bənddə orijinalda verilmiş mənə tərcümədə qaranlıq qalmışdır. Belə ki, müəllifin “Mənim Rusiya deyilən uzaq bir ölkədə şöhrətli, adlısanlı şair olmağım onsuz da sənin vecinə deyil” kimi bir fikrini tərcüməçi dəqiq ifadə edə bilməmişdir. Həmin bənddə birinci beytlə ikinci beyt arasında əlaqə qırılmışdır. Tərcüməçi üçüncü misranın əvvəlində bir tire işarəsi qoymaqla, bu əlaqəni saxlamağa çalışsa da, səslənmə baxımından buna nail ola bilməmişdir. Halbuki həmin misrada sadə bir yolla – “mən” əvəzinə, “ki” işlətməklə bu nöqsanı tamamilə aradan qaldırmaq mümkün idi:

Nə qədər yalvarıb dil töksəm belə,
Səninçin hamısı birdir, bilirəm.
Ki, Rusiya adlanan o uzaq eldə
Tanınmış, şöhrətli, adlı şairəm.

Dördüncü bənddəki “У меня в душе звенит тальянка” misrasını tərcüməçi “Qəlbimdə səslənir şimal yelləri” kimi verməklə, orijinaldakı konkret bir fikri – rus qəlbinin klassik “qarmon həsrətini” qeyri-müəyyən “şimal yelləri” həsrəti ilə əvəz etmişdir ki, bu da Yesenin dəsti-xəttinə yad bir elementdir. Qeyd edək ki, yeddinci bənddə şair qarmon həsrətini yenidən dilə gətirsə də (“Заглуши в душе тоску тальянки”), tərcüməçi yenə buna məhəl qoymur və misranı “Kədəri, qüssəni qov ürəyimdən” kimi tərcümə edərək fikri uğursuz şəkildə standartlaşdırır.

Səyavuş Məmmədžadənin tərcüməsi

Bosfora düşməyib yolun heç zaman,
Oradan söyləyə bilməsəm, nə qəm.
Sənin gözlərində alışan ümman,
Mavi alov saçan dəniz görürəm.

Bağdada karvanla getməyib malım,
Sən məndən nə ipək, nə xına istə.
Yaxın gəl, gözəlim, dincimi alım
O ipək əllərin, dizlərin üstə.

Bəlkə, heç vecinə deyil, bəlkə də,
Bu qədər dil töküüb haray salmağım,
Rusiya deyilən uzaq ölkədə
Şan-şöhrət qazanmış şair olmağım.

Qəlbimdə qarmonun səsi közərir,
Aydın işığında çimir çöl, çəmən.
De, istəməzdinmi, Şərqi gözəli,
O mavi diyarı gedib görəsən?

Düzdüm soracağına uzaq ellərin,
Sən özün bilmədən səslədin məni.
Məni harayladı qoşa əllərin,
Yollara çağırdı həsrətin məni.

Rahatlıq gəzirəm haçandan bəri,
Narahat ömrümü qınamasam da.
Laləzar yurdundan bir danış barı,
Bir danış, dilini anlamasam da.

Qarmon həsrətini qəlbimdə ovut,
Qoyma onun səsi dağlasın məni.
Bir şimal qızının söhbəti, sovu
Qoyma qürbət eldə haqlasın məni.

Bosforda heç zaman olmasam da mən,
Oradan nəğmələr qoşa bilərəm.
Dəniz gözlərinə dalmasam da mən,
Mavi alovlardan coşa bilərəm [3, s.334].

Tərcüməçinin qarşısında duran əsas məsələlərdən biri də onun tərcümə etdiyi dilin özünə mənsub koloritindən istifadə edə bilməsidir. Səyavuş Məmmədzadənin tərcümələrində bu məqam, demək olar ki, tamamilə unudulmuşdur. “Никогда я не был на Босфоре” şeirinin tərcüməsi buna bariz

nümunədir. Əlbəttə, tərcüməçi tərcümə etdiyi şeiri, müəyyən mənada, “özünkünləşdir” bilər, lakin onu tərcümə etdiyi şairin əlindən ala bilməz. Başqa sözlə, tərcümədə müəllifin dilinin koloritini itirməyə, onun stilindən və şeirin məzmunundan ciddi uzaqlaşmağa tərcüməçinin haqqı yoxdur.

Birinci bənddəki “Ты меня не спрашивай о нем” misrasının “Oradan söyləyə bilməsəm, nə qəm”, ikinci bənddəki “Не возил я шелк туда и хну” misrasının “Sən məndən nə ipək, nə xına istə” kimi tərcümə edilməsi söz oyunundan başqa bir şey deyil. Məhz bu söz oyununun nəticəsidir ki, ikinci bənddə orijinalda olmayan “ipək əllər” ifadəsi meydana çıxmışdır. Dördüncü bənddəki “При луне собачий слышу лай” misrasının “Ayın işığında çimir çöl, çəmən” kimi tərcümə edilməsi isə səbir kasasını tamamilə doldurur. Müəllifin nə üçün “собака” sözünü heç vaxt “it” kimi tərcümə etməməsi suala çevrilir.

Burada qeyd etmək yerinə düşər ki, “Улеглась моя былая рана” şeirində uyğun bir beyti də tərcüməçi müəllifin prinsiplərinə deyil, öz prinsiplərinə sadıq qalaraq tərcümə etmişdir. Həmin beyti yada salaq:

Orijinalda:

Мы в России девушек весенних
На цепи не держим, как собак.

Tərcüməsi:

Bizim Rusiyada əzəldən bəri
Qız nədi, qəfəsdə saxlamaq nədi?

Əgər bu halda tərcüməçinin “it” sözündən bilərəkdən imtina etməsini, müəyyən mənada, (Şərq gözəlini itlə müqayisə etməmək mənasında) qəbul etmək mümkündürsə, “При луне собачий слышу лай” misrasının tərcüməsində bunu qəbul etmək qəti mümkün deyil. “При луне собачий слышу лай!”. İlahi, “səssizliyə” bax! Bu misraya bircə an qulaq verin. Misra dəhşətli dərəcədə mənalı və şairanə səslənir. İnsanın gözləri önündə gözəl bir mənzərə canlanır: Sakit, aylı bir gecə və ay işığı altında it hürüsləri. Möcüzə bir gecə! Bu, Yeseninın sevimli mənzərəsidir. Ömrünün axırına yaxın yazdığı «Русская зима» silsiləsinə daxil olan «Эх вы, сани! А кони, кони!» şeirində Yesenin, «Ни луны, ни собачьего лая» (“Nə ay var, nə də ki it hürüsləri”) deyə bu mənzərə üçün darıxır [1, s.277]. Hətta şeirlərindən birində it hürüsləri altında dəfn olunduğunu xəyal edir:

Седые вербы у плетня
Нежнее головы наклонят.
И необмытого меня
Под лай собачий похоронят [1, s.140].

Tərcüməçi bu məqamı olduğu kimi təsvir etməməklə xeyli uduzmuşdur. Görünür, tərcüməçi bu məqamı həmin bənddəki dördüncü – “O mavi diyarı gedib görəsən?” misrasındakı qafiyəyə (çəmən - görəsən; əslində, bu qafiyələnmə özü də zəif səslənir) qurban vermişdir. Amma bir qafiyə üçün

bu gözəlliyi itirməyə dəyərdimi?! “При луне собачий слышу лай!” misrasını orijinala sadıq qalaraq tərcümə etməklə, son misrada ona uyğun qafiyə axtarmaq daha doğru olmazdı?

5-ci bəndin 3-cü misrasında (“Məni harayladı qoşa əllərin”) “qoşa” yerinə “sona” yazmaqla tərcüməni orijinala xeyli yaxınlaşdırmaq olardı.

Şeirin 6-cı bəndinin ikinci beytinə nəzər salaq:

Расскажи мне что-нибудь такое

Про твою веселую страну.

Bu beyt aşağıdakı kimi tərcümə edilmişdir:

Laləzar yurdundan bir danış barı,

Bir danış, dilini anlamasam da.

Orijinaldakı fikir tərcümədə tamamilə fərqli bir məna almışdır. Burada “Bir danış, dilini anlamasam da” misrasının haradan meydana gəlməsi aydın deyil.

Yeddinci bənddəki “Заглуши в душе тоску тальянки” misrası tərcümə zamanı iki misrada verilmiş (Qarmon həsrətini qəlbimdə ovut / Qoyma onun səsi dağlasın məni) və bunun nəticəsində “Напои дыханьем свежих чар” misrası tamamilə atılmışdır. Bu da tərcüməçinin orijinala münasibətdə nə qədər sərbəst hərəkət etdiyini bir daha göstərir.

Şeir belə bir beytlə bitir:

Все равно - глаза твои, как море,

Голубым колышутся огнем.

Tərcüməçi bu beyti də özünəməxsus qaydada orijinaldakından ciddi fərqli məna kəsb edən bir şəkildə tərcümə etmişdir:

Dəniz gözlərinə dalmasam da mən,

Mavi alovlardan coşa bilərəm.

Bu beytin tərcüməsində orijinaldakı “dəniz” sözü də var, “gözlər” sözü də var, “mavi” sözü də var, “alov” sözü də var, bircə orijinaldakı məna yoxdur.

Günəl Mövludun tərcüməsi

Heç zaman Bosforda olmamışam mən,
Sən də oralardan heç nə soruşma.

Mən sənin gözündə dəniz görmüşəm –
Mavi alovlarla yanan-alışan.

Xınadan, ipəkdən yükümü tutub,
Bağdada karvanla səfər etmədim.

Qoy əyilsin sənin gözəl qamətin,
Mən də dizlərimdə yatım-dincəlim...

Nə qədər soruşdun, mən də söylədim,
 Yənə də bilmədin kiməm-nəçiyəm.
 Xəbərin yoxdu ki, öz vətənimdə
 Mən bir adlı-sanlı rus şairiyəm!

İndi ürəyimdə talyanka səsi,
 İt hürüşü gəlir qulaqlarıma.
 Baxmaq istəmirsən, ey fars pərisi,
 Mavi vətənimin uzaqlarına?

Bura darıxmaqdan gəlməmişəm ki,
 Buraya, gözəlim, sən çağırmışan.
 Durnatek açaraq qanadlarını,
 Bəyaz qollarınla qucaqlamışan.

Ruhum çoxdandı ki, dinclik axtarır,
 Amma keçmişimə lənət demirəm.
 Nə olar, gəl mənə bir şeylər danış,
 Özünün bu gözəl, şən vətəmindən.

Susdur könlümdəki talyanka səsin,
 Doyur cazibənin tər nəfəsiylə.
 Qoyma darıxmağa, ahlar çəkməyə
 Şimal gözəlinin xatirəsiylə...

Heç zaman Bosforda olmasam da mən,
 Nəse uyduraram yalan-yanlışdan.
 Sənin gözlərin var bir dəniz kimi
 Mavi alovlarla yanan - alışıan [4].

Şeirin birinci iki bəndi xeyli maraqlı və orijinala sadıqlıqla tərcümə edilmişdir. Lakin ikinci bənddəki zəif qafiyələnmə gözdən qaçmır. Yeri gəlmişkən, şeirin tərcüməsində qafiyələnmənin bir qədər dağınıq şəkildə olması diqqəti cəlb edir. Tərcüməçi qafiyələnməni *abab* sistemi ilə başlasa da, sonradan bu məsələdə xeyli müxtəliflik meydana gəlmişdir. Belə ki, birinci və dördüncü bəndlərdə tək və cüt misralar, digər bütün bəndlərdə isə yalnız cüt misralar öz aralarında qafiyələnir. Bununla yanaşı, ikinci və üçüncü bəndlərdə qafiyələnmənin, ümumiyyətlə, bir qədər zəif olduğunu da qeyd etməliyik.

Üçüncü bəndin tərcüməsində müəyyən qeyri-dəqiqlik var. Bənd ori-

jinalda olmayan “Nə qədər soruşdun, mən də söylədim” misrası ilə başlayır. Həmin bəndin ikinci beytinə nəzər salaq:

Xəbərin yoxdu ki, öz vətənimdə
Mən bir adlı-sanlı rus şairiyəm!

Əslində, “fars gözəli”nin şairin adlı-sanlı rus şairi olduğundan xəbəri var, sadəcə, şairin kimliyi onun vecinə deyil və onu heç maraqlandırmır da (“Для тебя навеки дела нет”).

Dördüncü bənddəki “У меня в душе звенит тальянка” misrasının tərcüməsində tərcüməçi “тальянка” sözünü olduğu kimi saxlamağa üstünlük vermişdir. Bu üsuldən müəyyən məqamlarda istifadə etməyin üstünlükləri olsa da, bu məqamda, fikrimizcə, həmin sözün “qarmon” kimi tərcümə edilməsi daha doğru olardı.

Tərcüməçi beşinci və altıncı bəndlərdə gözəl səsəlməyə nail olmaqla, bəndləri ustalıqla tərcümə etmişdir. Yeddinci bənddəki “Заглуши в душе тоску тальянки” misrasının tərcüməsində də dördüncü bənddə olduğu kimi, “тальянка” sözünü tərcümə etməyərək saxlamışdır. Digər tərəfdən, həmin misranın tərcüməsində müəyyən qeyri-dəqiqlik var: “Susdur könlümdəki talyanka səsin”. Söhbət “talyanka səsinə susdurmaqdan” deyil, şairin qəlbindəki “talyanka həsrətini ovutmaqdan” gedir.

Tərcümənin son bəndinə nəzər salaq:

Heç zaman Bosforda olmasam da mən,
Nəsə uyduraram yalan-yanlışdan.
Sənin gözlərin var bir dəniz kimi
Mavi alovlarla yanan-alışan.

Burada iki məqamı qeyd etmək istərdik: Birincisi, “Я тебе придумаю о нем” misrasının “*Nəsə uyduraram yalan-yanlışdan*” kimi tərcüməsi *kobud səsələnir, könül oxşamır və hər cür şeiriyyətdən uzaqdır. “Yalan - yanlışdan” ifadəsində bir sünilik hiss edilir. Burada daha şairanə bir fikir ifadəsi tapmaq lazım idi. İkincisi, orijinalın son beytindəki final intonasiyası (“все равно”)* tərcümədə itirilmiş, beyt adi səsəlmə xarakteri almışdır:

“Sənin gözlərin var bir dəniz kimi”
Mavi alovlarla yanan-alışan.

Burada orijinaldakı intonasiyanı saxlamağa çalışmaq lazım idi. Məsələn, həmin beyti aşağıdakı kimi verməklə, bu məsələnin öhdəsindən gəlmək olardı:

Onsuz da gözlərin dəniz, kimidir
Mavi alovlarla yanan-alışan.

Eyvaz Borçalının tərcüməsi

Haçan görmüşəm ki, yaxından baxam,
Qala yaddaşımda duman, çən izi;
Bosforu soruşma, mavilik yağan
Qaynar gözlərimdə gördüm dənizi.

Olmayıb karvanlı Bağdad səfərim,
İpəkdə, xınada gəzməyib əlim;
Gözəl qamətinlə əyil ki, bəri,
Dizinə baş qoyub bir az dincəlim.

Nə qədər dil tökdüm, xeyri olmadı,
Sənin vecinə də deyilmiş qəti –
Uzaq Rusiyada şairdi adım,
Bürüyüb hər yanı şanı, şəhrətim.

Diddikcə içimi qarmon avazı,
Hürüşür itlər də göydəki aya.
Getmək istəməzmi, görən, fars qızı
Uzaq məkandakı mavi dünyaya?!

Qüssədən gəlmədim o yandan bəri
Məni sən çağırdın qeyibdən, mələk.
Dolandı boynuma sona əllərin,
Dolandı boynuma bir cüt qanadtək.

Mən dinclik gəzirəm taledə çoxdan,
Ötən həyatını soruşmasam da –
Danış ölkəndəki “nə var, nə yox”dan
Ürəyim açılıns qulaq asanda.

Təzə füsunların tər nəfəsindən
Sussun içimdəki qarmon ağrısı.
Bir də köks ötürüb darıxmayım mən,
Unudum o uzaq şimalı qızı.

Gözümlə Bosforu görməsəm belə,
Uydura bilərəm səninçün bir şey...
Onsuz da gözlərin dənizdi elə,

Mavi alovuyla ləngərlənir hey [5, s.10].

Birinci bənd orijinalda olmayan, dəqiqlikdən uzaq bir qeyri-müəyyən “dumanlı, çənli” fikir-təsvirlə başlayır:

Haçan görmüşəm ki, yaxından baxam,
Qala yaddaşımda duman, çən izi.

Bu misralar yalnız bənddəki üçüncü və dördüncü misralarla qafiyə xətrinə yazılmış kimi görünür. Bu ruh tərcümənin ikinci bəndinə də hakim kəsilmişdir:

Olmayıb karvanlı Bağdad səfərim,
İpəkdə, xınada gəzməyib əlim.

Dördüncü bənddə tərcüməçi «При луне собачий слышу лай» misrasını kifayət qədər şairanə ifadə etməyə nail olsa da (“Hürüşür itlər də göydəki aya”) birinci iki misra arasında lazımsız bir “şerti bağlılıq” (diddikcə-hürüşür) meydana gəlmişdir. Tərcümədəki “diddikcə” ifadəsi əvəzinə bir başqa ifadə (məsələn, “sızlayır”) işlənsə birinci iki misra arasında daha uğurlu bir bağlılıq alınardı:

Sızlayır içimdə qarmon avazı,
Hürüşür itlər də göydəki aya.

Beşinci bəndin tərcüməsini mövcud tərcümələr arasında uğurlu tərcümə kimi qeyd etmək olar. Xüsusilə də bəndin ikinci beytinin tərcüməsi Yesenin ruhuna xeyli yaxınlaşmışdır:

Dolandı boynuma sona əllərin,
Dolandı boynuma bir cüt qanadtək.

Altıncı bəndin birinci iki misrasında orijinaldakı fikir təhrif edilmişdir. Belə ki, orijinalda şair “keçmiş həyatından şikayətçi olmasa da, ötən ömrünü qınamasa da, çoxdandır ki, həyatda rahatlıq axtarır”:

Я давно ищу в судьбе покоя,
И хоть прошлой жизни не кляню.

Tərcüməçi isə öz keçmiş həyatına deyil, fars gözəlinin keçmiş həyatına müraciət edir və “ötən həyatını soruşmasam da” deməklə birinci iki misra arasındakı əlaqəni pozur və sanki fars gözəlinə bir minnət qoyur:

Mən dinclik gəzirəm taledə çoxdan,
Ötən həyatını soruşmasam da –
Danış ölkəndəki “nə var, nə yox”dan
Ürəyim açılısın qulaq asanda.

Günel Mövludun tərcüməsində olduğu kimi burada da tərcüməçi son bənddəki “Я тебе придумая о нем” misrasındakı “придумать” ifadəsini

“uydurmaq” kimi vermişdir. Əlbəttə, bu tərcümə qrammatik olaraq doğrudur, amma şeirin mənasına, məzmununa, ruhuna, şeiriyyətinə gəldikdə, bu cür tərcüməni qəbul etmək çətindir: “*Uydura bilərəm səninçün bir şey...*”. Buradakı sünilik, şeiriyyət baxımından köbudluq könül bulandırır. Belə məqamlarda “bir şey uydurmaq” deyil, “nəgmə qoşmaq” lazımdır. Göstərilən misranın tərcümələri arasında Səyavuş Məmmədzadənin tərcüməsi – “*Ora-dan nəğmələr qoşa bilərəm*” daha maraqlı kimi görünür.

Beləliklə, şeirin mövcud 4 tərcüməsinin hər birində müsbət məqamlarla yanaşı xeyli zəif məqamlara rast gəlirik. Belə olan halda ən yaxşı tərcüməni fərqləndirmək də xeyli çətin olur. Bu halda ən yaxşı fərqləndirmə fərqləndirməməkdir.

Ədəbiyyat

1. Сергей Есенин. Полное собрание сочинений. В 7-ми томах. Главный редактор Ю.Л.Прокушев. Т.1. Москва, «Наука» – «Голос», 1995.
2. Sergey Yesenin. Şeirlər və poemalar (Tərcümə: Əliağa Kürçaylı). Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1975.
3. Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası. Bakı, Gənclik, 1987.
4. “Alma qəzeti”, 30 sentyabr, 2007-ci il.
5. Sergey Yesenin. Fars havaları (Tərcümə: Eyvaz Borçalı). Bakı, “Adiloğlu”, 2010.

Summary

About Yesenin's Translations: Four Translations of One Poem

The article is dedicated to the analysis of the translations referring to the 5th poem of "Persian Motifs" series which is called "I've never been to Bosphorus". It further involves the appropriate and comparative analysis of the translations carried out by Aliaga Kurchayli, Sayavush Mammadzadeh, Gunel Mevlut and Eyvaz Borchali.

Резюме

О переводах из поэзии Есенина: 4 перевода одного стихотворения

Статья посвящена анализу переводов на азербайджанский язык 5-го стихотворения цикла «Персидские мотивы» - «Никогда я не был на Босфоре». В статье проанализированы переводы Алиаги Кюрчайлы, Сиявуша Мамедзаде, Гюнел Мовлуд, Эйваза Борчалы, проведены взаимные сопоставления.

Rayçi: prof.V.Arzumanlı

AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun

“Xarici ölkələr ədəbiyyatı və ədəbi əlaqələr” şöbəsinin

05.12.2012-ci il tarixli iclasının 08 sayılı protokolundan çıxarış.

Daxil olma tarixi: 14.12.2012